

Nr 49.

Ankom till riksdagens kansli den 5 maj 1938 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om revidering av lantarbetstidslagen den 26 juni 1936.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 178 i första kammaren av herr *Domö m. fl.* och nr 288 i andra kammaren av herr *Bagge m. fl.*

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t begära en allsidig utredning av frågan om lantarbetstidslagens revidering.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna hemställan, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till den tryckta motionen I: 178.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver begärt utlåtande över motionerna av arbetsrådet, varjämte utskottet berett svenska lantarbetstidslagens förening och svenska lantarbetareförbundet tillfälle att yttra sig. Yttranden hava inkommit och finnas såsom bilagor fogade vid detta utlåtande.

Inledning.

Sedan chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, den 30 juni 1933 erhållit Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla fem sakkunniga att inom departementet biträda med utredning rörande frågan om laglig reglering av arbetstiden för arbetare inom jordbruket och dess binärningar, utsågos den 17 juni 1933 till sakkunniga ledamöterna av riksdagens andra kammare hemmansägaren O. Jeppsson (ordförande) och småbrukaren J. A. Andersson i Tungelsta, verkställande direktören i svenska lantarbetstidslagens centralförening A. H. Carell, förtroendemannen hos svenska lantarbetareförbundet C. A. Falk samt ledamoten av riksdagens första kammare lantbrukaren A. Löfvander i Kvarnby. Sedan Falk avlidit, utsågs till ledamot i hans ställe den 13 april 1935 ledamoten av riksdagens andra kammare lantarbetaren K. E. Johansson i Hälleforsnäs. De sakkunniga, som antogo benämningen *lantarbetstidsutredningen*, avlämnade den 30 september 1935 betänkande med förslag till lag om arbetstiden i jordbruk och trädgårdssköt-

sel (lantarbetstidslag) m. m. (stat. off. utredn. 1935: 48). Enligt detta förslag skulle lagen omfatta företag, som i regel sysselsatte flera än två arbetare. Vissa arbeten, bl. a. djurskötsel, skulle helt undantagas från lagens tillämpning.

Vid betänkandet funnos fogade reservationer *dels* av ledamöterna Jeppson och Löfvander, vilka ansett, att lagen ej borde omfatta andra företag än sådana, som i regel sysselsatte flera än fyra arbetare, *dels ock* av ledamöterna Andersson och Johansson, vilkas förslag omfattade jämväl djurskötsel samt upptgo kortare arbetstider än majoriteten ifrågasatt.

Förslag till lantarbetstidslag, innefattande åtskilliga betydande avvikelser från de sakkunnigas förslag, framlades därefter i proposition nr 230 för 1936 års riksdag. Kungl. Maj:ts förslag innebar bl. a., att lagen skulle omfatta även sådana företag inom trädgårdsskötseln, som i regel sysselsatte endast en arbetare, samt vara tillämplig jämväl å djurskötsel. Lagens giltighetstid skulle vara begränsad till tre år.

I anledning av propositionen väcktes sju motioner. Bland dessa må nämnas de likalydande motionerna I: 418 av herr Löfvander m. fl. och II: 797 av herr Jeppsson m. fl., vilka motioner i huvudsak upptogo sakkunnigmajoritetens förslag med den ändring däri, som föreslagits i huvudmotionärernas reservation.

Propositionen och motionerna behandlades av andra lagutskottet i utlåtande nr 52. Utskottet hemställde däri, att riksdagen måtte för sin del antaga ett av utskottet upprättat lagförslag, i huvudsak överensstämmande med Kungl. Maj:ts förslag med de ändringar, som ifrågasatts i de av herrar Löfvander och Jeppsson m. fl. väckta motionerna.

Beträffande utskottets utlåtande i dess helhet avgavs reservation av sju ledamöter, vilka hemställde, att propositionen måtte bifallas av riksdagen. Vissa andra reservationer avgåvos därjämte i fråga om 1 och 8 §§.

Riksdagen biföll utskottets hemställan. Sedan riksdagens beslut anmälts i skrivelse den 18 juni 1936, nr 363, samt Kungl. Maj:t, efter att hava inhämtat utlåtande av lagrådet, den 26 i samma månad godkänt riksdagens lagförslag, såvitt det skilde sig från det i propositionen nr 230 framlagda, utfärdades sistnämnda dag lantarbetstidslag (S. F. S. nr 333), vilken trädde i kraft den 1 november samma år och skulle gälla t. o. m. den 31 oktober 1939.

I proposition nr 94 till 1937 års riksdag framlades förslag till lag angående ändring i vissa delar av lantarbetstidslagen. De i propositionen föreslagna ändringarna inneburo bland annat, att lagens tillämpningsområde skulle utvidgas att omfatta inom trädgårdsskötseln alla företag med minst en arbetare och inom övriga av lagen berörda områden alla företag med minst tre arbetare, att jämväl djurskötsel skulle läggas under lagen, dock med

undantag för mjölkning utförd mot ackordsersättning, att arbetstiden skulle ytterligare begränsas från i genomsnitt omkring 53 timmar i veckan till i genomsnitt 48—49 timmar i veckan samt att den förut i 5 § i lagen medgivna rätten för arbetsgivare att i viss utsträckning överflytta arbetstid från månaderna november och december till månaderna februari och mars skulle upphöra — i stället upptogs i samma paragraf en bestämmelse, som innebar en betydande utvidgning av arbetsrådets befogenhet att medgiva annan fördelning av arbetstiden än den i lagen angivna.

I anledning av förevarande proposition väcktes inom riksdagen åtta motioner.

Propositionen och motionerna behandlades av andra lagutskottet, som i sitt utlåtande nr 48 tillstyrkte Kungl. Maj:ts förslag med allenast två ändringar. Den ena av dessa innebar, att förslaget om upphävande av arbetsgivares rätt till överflyttning av arbetstid och om utvidgning i samband därmed av arbetsrådets befogenhet att medgiva dispens skulle avslås och 5 § i lagen bibehållas oförändrad. Den andra av utskottet förordade ändringen avsåg en utökning av den s. k. »allmänna» övertiden från 200 till 260 timmar under en tidrymd av tolv månader i följd.

Vid utskottets utlåtande hade åtskilliga reservationer fogats. I två av dessa hemställdes om avslag å propositionen. I andra reservationer föreslogos vissa ändringar i olika delar av utskottets förslag. Bland annat hade herr Norman m. fl. ansett, att utskottet bort tillstyrka 5 § i Kungl. Maj:ts förslag.

Båda kamrarna godkände det av utskottet framlagda lagförslaget med den ändring, att — i enlighet med vad som förordats i nyssnämnda reservation av herr Norman m. fl. — däri infördes en 5 § av den lydelse Kungl. Maj:t föreslagit.

Lag angående ändring i vissa delar av lantarbetstidslagen utfärdades sedermera den 18 juni 1937 (S. F. S. nr 399). De beslutade ändringarna i 1936 års lag trädde i kraft den 1 november 1937 och gälla, liksom nämnda lag i övrigt, till och med den 31 oktober 1939.

Gällande lantarbetstidslag.

Utskottet anser sig böra återgiva vissa stadganden i lantarbetstidslagen, vilka torde vara av särskilt intresse i förevarande sammanhang.

Om lagens tillämpningsområde.

1 §. Denna lag äger tillämpning:

1) å jordbruk jämte därtill hörande binärningar, vilka icke bedrivs såsom självständiga företag, samt å byggnadsarbete för jordbruk eller sådan dess binärning som nu nämnts, allt för såvitt i rörelsen till arbete för arbetsgivares räkning i regel användes minst tre arbetare, häri icke inräknad arbetare, som användes till arbete, vilket avses under a) — d) här nedan,

2) å trädgårdsskötsel, bedriven såsom självständigt företag, för såvitt i

rörelsen till arbete för arbetsgivares räkning i regel användes minst en arbetare enligt samma beräkning.

Från lagens tillämpning undantagas:

a) arbete som utföres under sådana förhållanden att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över dess anordnande;

b) mjölkning samt skötsel och upptagning av rotfrukter, i den mån dessa arbeten utföras mot ackordsersättning, ävensom diknings- och skogsarbeten, i den mån de mot sådan ersättning utföras av arbetare, som icke är fast anställd i rörelsen;

c) husligt arbete;

d) arbete som bedrivs av staten.

2 §. Såsom arbetare skall vid tillämpning av denna lag ej räknas medlem av arbetsgivarens familj; samt ej heller

lantbruksinspektör eller annan befattningshavare i överordnad ställning, bokhållare eller annat kontorsbiträde.

Om ordinarie arbetstid.

4 §. 1 mom. I arbete som avses i 1 § under 1) må arbetsgivare icke använda arbetare till arbete under längre tid, raster oräknade, än för dygn 10 timmar samt för vecka,

om första söckendagen i veckan infaller i januari, februari eller december, 41 timmar,

om första söckendagen i veckan infaller i mars, oktober eller november, 46 timmar och

om första söckendagen i veckan infaller under tiden april—september, 54 timmar.

Beträffande arbetare, som användes uteslutande till djurskötsel, skall i stället för vad nu sagts gälla, att arbetstiden icke må överstiga för dygn 9 timmar samt för två veckor i följd 108 timmar.

2 mom. I arbete, som avses i 1 § under 2) må arbetsgivare icke använda arbetare till arbete under längre tid, raster oräknade, än för dygn 10 timmar samt för två veckor i följd 96 timmar eller ock vad angår veckor, vilkas första söckendag infaller under tiden april—september, 106 timmar, därest arbetstiden under året i övrigt begränsas till högst 86 timmar för två veckor i följd.

5 §. 1 mom. Arbetsrådet må, när skäl därtill äro, medgiva att den i 4 § angivna arbetstiden, utan att förlängas för år räknat, fördelas på annat sätt än i nämnda paragraf sägs.

2 mom. Finnes i visst fall av synnerliga skäl påkallat att arbetstiden utsträcker längre, för år räknat, än i 4 § sägs, äger arbetsrådet lämna medgivande därtill.

3 mom. Undantag från de i 4 § angivna begränsningarna må ock av arbetsrådet medgivas, då det av uttalande av arbetarnas sammanslutning eller sammanslutningar eller annorledes framgår att det stora flertalet av de arbetare som skulle beröras av undantaget finner detsamma önskvärt och arbetstiden ej därigenom kommer att oskäligt utsträckas.

Om arbete utöver ordinarie arbetstid (arbete å övertid).

6 §. 1 mom. Har natur- eller olyckshändelse eller annan omständighet, som ej kunnat förutses, vållat avbrott i ett företags drift eller ock medfört

överhängande fara för sådant avbrott eller för skada å liv, hälsa eller egen- dom, må arbetare, i den mån så är nödigt med hänsyn till berörda förhål- lande, användas till arbete å övertid. Om sådant arbete samt dess anledning, omfattning och varaktighet åligger det arbetsgivaren att senast inom två dygn från dess början göra anmälan till arbetsrådet.

Arbetet må icke fortsättas utöver sist angivna tid utan att tillstånd därtill sökts hos nämnda myndighet. Angående sådan ansökan har arbetsrådet att ofördröjligen meddela beslut.

2 mom. Arbetare må utan sådan anmälan eller ansökan som i 1 mom. sägs användas till arbete å övertid, som föranledes av födelser, sjukdomsfall eller olycksfall bland djuren.

7 §. 1 mom. Erfordras för driftens ohindrade gång nödvändigtvis att för- beredelse- eller avslutningsarbeten utföras före eller efter den allmänna ar- betstiden eller såvitt angår trädgårdsskötsel att vakt-, vattnings- eller andra underhållsarbeten eljest utföras utom den allmänna arbetstiden, må nödigt antal arbetare därtill användas å övertid under högst 7 timmar i veckan.

2 mom. Finner arbetsgivare i annat fall än som avses i 6 § med hänsyn till särskilt förhållande påkallat att använda arbetare till arbete å övertid, vare därtill berättigad för högst 48 timmar under loppet av fyra veckor och 260 timmar under en tidrymd av tolv månader i följd.

3 mom. I fråga om arbetares skyldighet att utföra arbete som avses i denna paragraf gäller vad därom kan anses vara med arbetsgivaren överenskom- met, men åligger det arbetsgivaren att tillse att icke arbetaren genom an- vändande till dylikt arbete utsättes för överansträngning eller ohälsa.

10 §. 1 mom. Äro sådana rikssammanslutningar av arbetsgivare och arbe- tare, som kunna anses företräda flertalet arbetsgivare och arbetare inom visst verksamhetsområde som i denna lag avses, ense om viss eftergift som i 5 § sägs, må Konungen på framställning av arbetsrådet eller efter dess hörande förordna att eftergiften må inom verksamhetsområdet i fråga allmänt till- godonjutas.

2 mom. Skulle tillämpningen av denna lag medföra särskilda svårigheter inom viss del av riket eller ock sådana svårigheter för visst arbete eller före- tag att dess fortsatta bedrivande därigenom äventyras, må Konungen på framställning av arbetsrådet eller efter dess hörande medgiva av förhållan- dena påkallat undantag från lagens tillämpning.

Motionerna och remissyttrandena.

I *motionerna* anføres bl. a.:

Under 1 § b) angives att bl. a. skogsarbete och dikning, som utföres mot ackordsersättning av annan än fast anställd arbetare, skall vara undantaget från lagens tillämpning. Undantagets inskränkning till arbetare, som är till- fälligt anställd, leder till synnerligen otillfredsställande konsekvenser, ej minst för arbetarna. — — —

Undantaget för skogsarbete mot ackordsersättning har sin orsak bl. a. i nödvändigheten av att den ena perioden arbeta mera än i den andra. Om arbetaren är fast eller tillfälligt anställd, är i det sammanhanget och framför allt ur arbetarens egen synpunkt utan spår av betydelse. De skäl, som hittills anförts för undantagets inskränkning till andra arbetare än fast anställda,

visa oförtydligt hur teoretiska funderingar tillåtits dominera över de praktiska synpunkterna.

Den ordinarie arbetstidens begränsning och fördelning regleras i lagens § 4. Man torde få söka vida omkring för att finna en lagbestämmelse, som i så anmärkningsvärt ringa grad som den nämnda ansluter sig till praktiska livets krav. Bestämmelsen bygger på förutsättningen att lantarbetarna utgöras av antingen arbetare, som *uteslutande* ägna sig åt djurskötsel, eller av arbetare, som *ej* ha med djurvård att skaffa. Förutsättningen är felaktig ur mer än en synpunkt.

Först och främst torde det vara relativt sällan som en djurskötare ägnar sig uteslutande åt djurskötsel. — — — Att en ladugårdsskötare blott därför att han under några kortare stunder på dagen sysslar med annat arbete än direkt djurskötsel skulle få sin arbetstid minskad från 108 timmar per tvåveckorsperiod till 41 timmar per vecka måste anses vara ägnat att åstadkomma svårigheter såväl för arbetsgivare som arbetare.

Vad härefter beträffar lagens stadgande att den kortare arbetstiden skall gälla för alla arbetare, som *ej* uteslutande ägna sig åt djurskötsel, är det uppenbart att en betydande arbetargrupp vid bestämmelsens avfattande helt enkelt blivit avglömd, nämligen den grupp av arbetare, vilka visserligen *ej* uteslutande men dock dagligen syssla med djurskötsel, samtidigt som de sysselsätts med annat arbete. Till denna grupp, som har en betydande omfattning, särskilt inom det medelstora eller mindre jordbruket, höra stalldrängar, stallare och andra arbetare med »blandat arbete». För dem skall enligt lagen tillämpas samma arbetstid som för egentliga jordbruksarbetare, d. v. s. samma arbetstid som för kördrängar och dagsverkare, trots att det från alla håll är erkänt och omvitnat att en arbetare, som har att ombesörja djurskötsel, måste medgivas en längre arbetstid än den, som blott går i utarbete. Jordbrukets senaste avtalsförhandlingar voro långvariga och svåra. I en punkt möttes dock parterna från början, nämligen när det gällde de »blandade arbetarnas» arbetstid. Bristen på lagliga särbestämmelser för dessa arbetare var nämligen så uppenbar även för arbetarna, att deras representanter vid avtalsförhandlingarna förliden höst utan tvekan förklarade sig villiga att avtalsenligt utöka arbetstiden för »blandade arbetare» och medverka till att den utsträckta tiden blev legaliserad genom dispens av arbetsrådet. Så har också skett. En i sak mera nedgörande kritik av lantarbetstidslagen på denna punkt torde *ej* kunna föreläggas.

Utskottet övergår härefter till att i korthet redogöra för vissa huvudpunkter i de över motionerna avgivna *yttrandena*. Beträffande det närmare innehållet hänvisas till yttrandena.

Arbetsrådets majoritet (herrar Bosæus, Gabrielson, Holmström och Sander) har ansett tiden ännu icke vara inne för den i motionerna avsedda genomgripande revisionen av lantarbetstidslagen. Detta utesluter icke enligt majoritetens uppfattning, att en viss överarbetning av den nuvarande lagtexten sannolikt är önskvärd i samband med lagens prolongation. I yttrandet framhålles bl. a.:

I ett avseende har arbetsrådet trots lagens korta tillämpningstid hunnit göra ett så påtagligt erfarenhetsrön, att det förtjänar framhållas redan nu.

Parternas på arbetsmarknaden uppenbara strävanden till samförstånd har genom lagens 5 § 3 mom., ävensom genom omfattningen av arbetsrådets befogenhet, gjort det i anmärkningsvärd grad möjligt att överbrygga vissa befarade svårigheter. Detta framgår även av vad motionärerna själva anfört i fråga om arbetare med »blandat arbete». Motionärernas exempel på arbetstidslagens brister hänföra sig i övrigt till en tolkning av lagtexten, som ej motsvarar den praktiska tillämpningen. Skogsarbete och dikning har sålunda i mycket stor utsträckning befunnits undantaget från lagens tillämpning enligt 1 § a), varjämte, då så ej varit fallet, behovet av utsträckt tid setts tillgodo enligt 5 § 1 eller 3 mom. Frågan om djurskötarnas arbetstid har likaledes i lagtillämpningen kunnat lösas utan de av motionärerna angivna svårigheterna.

En ledamot av arbetsrådet (herr Geijer) har ansett, att en utredning angående jämkningar i lagens innehåll bör ske men att utredningens syfte bör begränsas till att — utan rubbande av lagstiftningens nuvarande huvudgrunder — tillse att, om och i den mån pålitlig erfarenhet angående möjligheter till smärre förbättringar i lagen efter hand vinnas, denna erfarenhet må komma den blivande nya lagstiftningen till godo.

Two ledamöter av arbetsrådet (herrar Almström och Carell) ha uttalat, att »arbetsrådets yttrande borde ha utmynnat i det uttalandet, att arbetsrådet med hänsyn till nödvändigheten av att lagen vid 1939 års riksdag överarbetas tillstyrker motionärernas förslag om en allsidig utredning på grundval av vunna erfarenheter».

Svenska lantarbetsgivareföreningen har på det livligaste tillstyrkt motionärernas förslag. Enligt föreningens mening borde vid utredningen övervägas, om bestämmelserna ej kunde utformas så,

1) att den särskilda tidsbestämmelsen för djurskötare göres tillämplig på arbetare, som huvudsakligen användes till djurskötsel;

2) att arbetstiden för djurskötare får beräknas per sexveckorsperiod;

3) att särskild arbetstid fastställs för annan »blandad» arbetare än stalldräng;

4) samt att arbete med utfodring, vattning, rykt och utgödsling samt annan skötsel av dragare undantages från lagens tillämpning, så snart arbetet utföres av annan arbetare än den, som huvudsakligen sysselsättes med djurskötsel.

Svenska lantarbetareförbundet har under hänvisning till lagens begränsade giltighetstid funnit ingenting vara att i princip erinra mot den begärda utredningen.

För närmare belysning av vissa av de spörsmål, som beröras i motionerna eller remissyttrandena, anser sig utskottet böra lämna följande redogörelser.

Lagens tillämpning å djurskötsel.

Majoriteten av de sakkunniga (herrar Jeppsson, Löfvander och Carell) föreslog, att allt arbete som innefattade djurskötsel skulle undantagas från lagens tillämpning; vid beräkning av antalet i företaget sysselsatta arbetare skulle dock även djurskötare medtagas.

I avgiven reservation tillstyrkte däremot herrar Andersson och Johansson, att lagen i princip skulle äga tillämpning jämväl å arbete med djurskötsel.

I 1936 års departementsförslag, sådant det förelåg vid remissen till lagrådet, stadgades att för arbetare, som i regel användes uteslutande till djurskötsel, den ordinarie arbetstiden skulle vara för dygn 9 timmar samt för två veckor i följd 108 timmar.

Lagrådet anförde, att det syntes böra övervägas, huruvida icke bestämmelserna om särskild reglering av arbetstiden för djurskötare skulle kunna omarbetas för vinnande av större lättfattlighet och klarhet.

Med anledning härav erhöi bestämmelsen om djurskötares arbetstid i propositionen nr 230/1936 den formuleringen, att »när arbetare användes uteslutande till djurskötsel, arbetstiden icke finge överstiga för dygn 9 timmar samt för två veckor i följd 108 timmar. I anslutning härtill anförde departementschefen, att om t. ex. en vanlig lantarbetare tillfälligtvis skulle användas uteslutande till djurskötsel, det utan att särskilda bestämmelser här om meddelades torde framgå, att veckoarbetstiden i sådant fall icke finge överstiga hälften av den för två veckor föreskrivna d. v. s. 54 timmar. Även i ett dylikt fall finge enligt förslaget dygnsarbetstiden icke överstiga 9 timmar.

I motionerna I: 418 av herr Löfvander m. fl. och II: 797 av herr Jeppsson m. fl. vid 1936 års riksdag anfördes, att med hänsyn till de tekniska svårigheterna vid och de ekonomiska konsekvenserna av kreatursskötselns indragande under lantarbetstidslagens tillämplighetsområde tanken på en laglig reglering av kreatursskötarnas arbetstid måste övergivas.

Andra lagutskottet föreslog i sitt utlåtande nr 52/1936 att bland de undantag från lagens tillämpning, som skulle angivas i 1 § andra stycket, måtte medtagas en punkt e), upptagande »arbete som innefattar djurskötsel»; emellertid skulle enligt särskilt bestämmelse under 1) i första stycket arbetare, som uteslutande eller huvudsakligen användes till arbete med djurskötsel, medräknas vid beräkningen av antalet i rörelsen sysselsatta arbetare.

I den av sju ledamöter avgivna reservationen till utskottets utlåtande tillstyrktes Kungl. Maj:ts förslag.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

I propositionen nr 94/1937 återupptogs förslaget om reglering av djurskötarnas arbetstid, och bestämmelsen om arbetstiden för nämnda arbetare erhöi därvid den avfattning, som den har i den reviderade lagen.

I vissa *motioner* gjordes erinringar mot det föreslagna stadgandet.

Andra lagutskottet yttrade i sitt utlåtande nr 48 beträffande förslaget att låta lagen omfatta även djurskötsel:

En laglig reglering av djurskötarnas arbetstid är önskvärd såväl ur arbetarskyddssynpunkt som med hänsyn därtill, att likställighet i fråga om lagligen tillförsäkrade sociala förmåner bör såvitt möjligt åstadkommas. En arbetstidsreglering av det slag, varom nu är fråga, torde även, såsom föredragande departementschefen i propositionen nr 230 till 1936 års riksdag uttalade, vara nödvändig för att jordbruket skall kunna erhålla tillgång till kvalificerad arbetskraft för den för jordbruket så betydelsefulla kreatursvården. Därest den föreslagna reformen ej genomföres, kan det nämligen befaras, att skillnaden i arbetstid mellan djurskötarna och de övriga lantarbetarna leder till väsentligt ökade svårigheter att på lämpligt sätt rekrytera djurskötarepersonalen.

Vissa svårigheter att på lämpligt sätt ordna en arbetstidsreglering för djurskötare torde otvivelaktigt komma att uppstå. Ett bifall till förslaget, att mjölkning mot ackordsersättning skall undantagas från lagens tillämpning, synes emellertid leda till att dessa olägenheter i väsentlig grad minskas. Undantaget innebär, att vid beräkning av arbetstid hänsyn icke skall tagas till den tid, som användes för mjölkning mot ackordsersättning. Om sålunda en arbetare, vars egentliga arbete regleras av lagen, under någon tid sysslar med mjölkning mot ackordsersättning, skall vid lagens tillämpning på hans övriga arbetstid hänsyn icke tagas till den tid, som åtgått för mjölkningen.

I det hänseende, varom nu är fråga, vill utskottet sålunda uttala sin avslutning till Kungl. Maj:ts förslag.

I fråga om arbetstidens längd yttrade utskottet:

Utskottet anser starka skäl tala för den av Kungl. Maj:ts föreslagna begränsningen i arbetstiden och vill därför tillstyrka ifrågavarande stadgande. Tillämpningen av de föreslagna bestämmelserna torde emellertid kunna föranleda vissa svårigheter, särskilt vad angår kreatursskötseln vid mindre och medelstora gårdar. I syfte att mildra de befarade olägenheterna föreslår utskottet, att möjlighet beredes arbetsgivare att taga i anspråk ett större antal övertidstimmar än som för närvarande enligt 7 § 2 mom. i lagen är medgivet. Maximiantalet tillåtna övertidstimmar under den i momentet angivna tidrymden av tolv månader i följd bör enligt utskottets mening höjas från 200 till 260.

Utskottet vill framhålla, att den särskilda bestämmelsen i förevarande stadgande beträffande djurskötsel avser allenast det fall, att en arbetare användes uteslutande till dylikt arbete. Om alltså en arbetare under en dag användes dels till vanligt jordbruksarbete och dels till kreatursskötsel, skall den allmänna regeln gälla. Därest en lantarbetare tillfälligtvis användes uteslutande för djurskötsel, torde, såsom föredragande departementschefen uttalat vid sin anmälan av lagrådets utlåtande i statsrådet, av förevarande paragraf framgå, att veckoarbetstiden i sådant fall icke må överstiga hälften av den för två veckor föreskrivna, d. v. s. 54 timmar, samt att jämväl i ett dylikt fall dygnsarbetstiden icke får överstiga 9 timmar.

Vid de smärre gårdarna torde det bli nödvändigt, att arbetare, som äro anställda för att utföra vanligt jordbruksarbete, i större utsträckning än hittills varit fallet beordras att tjänstgöra i stället för kreatursskötare under

dennes ledighetsdagar. Utskottet utgår ifrån att sådana arbetare beredvilligt skola bidra till att även i detta hänseende underlätta arbetstidsregleringen.

Utskottets uttalanden i nu förevarande del lämnades av *riksdagen* utan erinran.

Angående innebörden av de gällande arbetstidsbestämmelserna för kreatursskötsel yttrar chefen för arbetsrådet John Nordin i en år 1937 utgiven *kommentar till den reviderade lantarbetstidslagen* bl. a.:

Om en arbetare *under en hel vecka* men icke under så lång tid som två veckor i följd användes uteslutande till djurskötsel, får arbetstiden under angivna vecka uppgå till högst 9 timmar om dygnet och 54 timmar för hela veckan.

Om en arbetare endast *under vissa dagar* i en vecka användes uteslutande till djurskötsel, får arbetstiden dessa dagar icke överstiga 9 timmar, men veckoarbetstiden får utsträckas till högst 54 timmar. Sammanlagda arbetstiden under veckans övriga dagar, då arbetaren användes till annat arbete än djurskötsel, får dock icke överstiga de veckoarbetstider, som gälla för jordbruksarbete i allmänhet, alltså under vinterhalvåret 41 resp. 46 timmar.

Därest en arbetare användes till såväl djurskötsel som annat arbete men icke under någon *dag* användes uteslutande till djurskötsel, skall arbetstiden begränsas såsom för jordbruksarbete i allmänhet, d. v. s. till högst 10 timmar för dygn och resp. 41, 46 och 54 timmar för vecka.

Det kollektiva *riksavtalet* den 16 december 1937 mellan svenska lantarbetsgivareföreningen och svenska lantarbetareförbundet, vilket avtal gäller från nämnda dag till och med den 31 oktober 1938, innehåller bl. a. följande bestämmelser:

§ 6.

Ordinarie arbetstid och raster m. m.

Ordinarie arbetstid.

17. Den ordinarie arbetstiden begränsas av lantarbetstidslagens regler och utgör, raster oräknade:

A. för *egentlig jordbruksarbetare*, varmed förstås arbetare, vilken i regel användes till annat arbete än djurskötsel och endast som ersättare användes till djurskötsel:

1) *vid annat arbete än djurskötsel:*

för dygn högst 10 timmar och för vecka,

a) om första söckendagen i veckan infaller i januari, februari eller december, högst 41 timmar, vilket timantal fördelas med 6 timmar på lördag och i regel 7 timmar om dagen under måndag—fredag;

b) om första söckendagen i veckan infaller i mars, oktober eller november, högst 46 timmar, vilket timantal fördelas med 6 timmar på lördag och i regel 8 timmar om dagen under måndag—fredag; samt

c) om första söckendagen i veckan infaller under tiden april—september, högst 54 timmar, vilket timantal fördelas med $5\frac{1}{4}$ timme på lördag och i regel $9\frac{3}{4}$ timmar om dagen under måndag—fredag.

2) *vid arbete som ersättare för djurskötare:*

för dygn högst 9 timmar och för vecka högst 54 timmar.

Anm. Under vecka då ersättararbete förekommer får den ordinarie arbetstiden uppgå till högst 54 timmar, därav för annat arbete än djurskötsel högst det antal timmar per dag och vecka, som ovan under 1) angives.

B. för arbetare, vilken anställes för och i regel användes till såväl djurskötsel som annat arbete:

a) under de tvåveckorsperioder, vilkas första söckendag infaller i januari, februari eller december, för dygn högst 10 timmar och för tvåveckorsperiod högst 94 timmar, därav dock för annat arbete än djurskötsel högst 82 timmar;

b) under de tvåveckorsperioder, vilkas första söckendag infaller i mars, oktober eller november, för dygn högst 10 timmar och för tvåveckorsperiod högst 102 timmar, därav dock för annat arbete än djurskötsel högst 92 timmar; samt

c) under de tvåveckorsperioder, vilkas första söckendag infaller under tiden april—september, för dygn högst 10 timmar och för tvåveckorsperiod högst 108 timmar.

Anm. I. Under tiden 29 maj—20 augusti 1938 må arbetstiden dock för anordnande av sammanhängande ledighet enligt punkt 29 A I sista stycket beräknas per tvenne sexveckorsperioder, vardera om 324 timmar.

Anm. II. På lördagar må ordinarie arbetstiden efter kl. 13 (sommartid) resp. kl. 14 (vintertid) uttagas allenast för djurskötsel.

C. för *djurskötare*, varmed förstås arbetare, vilken i regel användes uteslutande till djurskötsel:

för dygn högst 9 timmar och för 6 veckor i följd högst 324 timmar.

Arbetstiden uttages, i arbetsgivarens val, med 9 timmar per dag eller med 8 timmar 18 minuter per dag.

I protokollsanteckning till punkt 17 har uttalats, att i den mån bestämmelserna under B och C ej stå i överensstämmelse med lantarbetstidslagens stadganden, dessa bestämmelser gälla endast efter dispens av arbetsrådet.

Undantag från lagens tillämpning beträffande visst ackordsarbete.

Propositionen nr 230/1936 innehöll i 1 § ett undantag under a) av samma lydelse som motsvarande undantag i den utfärdade lagen samt ett undantag under b) så lydande: »arbete med skötsel och upptagning av rotfrukter, dikning samt skogsarbete, i den mån dessa arbeten utföras mot ackordsersättning av arbetare som icke är fast anställd i rörelsen».

Med anledning av yrkande i herrar Löfvanders m. fl. och Jeppssons m. fl. motioner blevo orden »av arbetare som icke är fast anställd i rörelsen» på förslag av andra lagutskottet uteslutna av *1936 års riksdag*.

I *propositionen nr 94/1937* anförde departementschefen, att vanskligheterna av arbetstidsregleringens utsträckning även till djurskötare syntes kunna minskas genom att man, med avvikelse från 1936 års förslag, helt undantog *mjölkning mot ackordsersättning* från lagens tillämpning. I anslutning härtill framhöll departementschefen, att det syntes vara av betydelse för arbetare,

icke minst för statare och andra fast anställda, vilkas familjemedlemmar åtagit sig sådant arbete, att vid behov kunna bistå dem vid dess utförande. I fråga om *skötsel och upptagning av rotfrukter* mot ackordsersättning ifrågasatte departementschefen icke någon ändring i 1936 års lag. Beträffande *dikning och skogsarbete*, som utfördes på ackord, förklarade departementschefen däremot, att skäl icke syntes honom föreligga att låta undantaget därutinnan gälla annat arbete än sådant, vilket utfördes av arbetare, som icke vore fast anställd i rörelsen. I enlighet härmed föreslogs för 1 § b) den lydelse, som punkten erhållit i den reviderade lagen.

Mot det föreslagna stadgandet framställdes anmärkningar i ett flertal *motioner*.

Andra lagutskottet yttrade i sitt utlåtande nr 48/1937 i detta ämne bl. a.:

Utskottet har jämväl på denna punkt ansett sig kunna ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag. — — — — —

Vad särskilt angår diknings- och skogsarbeten avser förevarande stadgande att göra undantag för sådant arbete allenast i den mån detsamma mot ackordsersättning utföres av arbetare, som icke är fast anställd i rörelsen. I vissa motioner har framhållits såsom en brist, att begreppet »fast anställd» icke blivit fixerat. Med hänsyn till anställningsförhållandenas skiftande natur stöter det givetvis på svårigheter att på ett tillfredsställande sätt i lagen definiera nämnda begrepp. Man torde emellertid kunna förvänta, att en praxis rörande begreppets innebörd snart torde komma att utveckla sig inom arbetsrådet. Utskottet vill i detta sammanhang erinra, att det enligt 3 § i lagen åligger arbetsrådet att på begäran av bland annat den, vars rätt därav beröres, avgöra, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen äger tillämpning, eller huruvida viss arbetstagare är att enligt lagen räkna såsom arbetare.

Sådana arbeten, som avses i stadgandet under b), torde i åtskilliga fall vara undantagna från lagens tillämpning redan på grund av det under a) meddelade undantaget för arbete, som utföres under sådana förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över dess anordnande.

— — — — —

Utan att vilja närmare uttala sig om de grunder, som böra vara vägledande vid tolkningen av undantaget under a) i förevarande paragraf av lantarbetstidslagen, anser sig utskottet emellertid böra framhålla, att vid tillämpningen av stadgandet synnerlig uppmärksamhet måste ägnas de säregna förhållandena inom jordbruket och dess binäringar.

I anslutning till vad nu sagts vill utskottet såsom sin mening uttala, att någon tids erfarenhet av tillämpningen av stadgandena under a) och b) i förevarande paragraf bör avvaktas. Skulle utvecklingen visa, att dessa stadgandens avfattning vid tillämpningen föranleda olägenheter av sådan beskaffenhet, att en omprövning av bestämmelserna framstår såsom nödvändig, bör en dylik omprövning givetvis komma till stånd.

Riksdagen anslöt sig till utskottets uttalanden.

Till belysning av *innebörden av undantagsbestämmelserna* vill utskottet återgiva vad chefen för arbetsrådet i sin ovannämnda kommentar anfört i fråga om s. k. »*blandat arbete*»:

På sätt redan förut angivits kan det uppenbarligen i vissa fall inträffa, att en och samma arbetare har att utföra dels arbete, som enligt de här ovan angivna bestämmelserna är undantaget från lagens tillämpning, och dels arbete, som faller under lagen (s. k. »blandat arbete»), och fråga uppkommer då, huru lagen rätteligen skall tillämpas beträffande en dylik arbetare.

För belysande av denna fråga må först redogöras för den praxis, som arbetsrådet vid tillämpningen av den allmänna arbetstidslagen följt i fråga om arbetare med »blandat arbete». I början av sin verksamhet tillämpade arbetsrådet i hithörande fall den s. k. huvudsaklighetsprincipen, enligt vilken man för varje arbetare hade att fastställa, vari hans *huvudsakliga* arbete bestode. Om arbetaren huvudsakligen utförde sådant arbete, varå lagen ägde tillämpning, skulle hela hans arbete — alltså även den del därav, som omfattade eljest undantaget arbete — anses falla under lagen. Om arbetaren däremot huvudsakligen utförde arbete, som i lagen angivits såsom undantaget, skulle hela hans arbete — alltså jämväl den del därav, som principiellt fölle under lagen — anses undantaget från lagens tillämpning. Med anledning av anmärkningar, som riktades mot denna princip vid 1921 års revision av den allmänna arbetstidslagen, beslöt arbetsrådet att ändra sin praxis i angivna hänseende och att i fortsättningen i stället för »huvudsaklighetsprincipen» följa en annan regel, som skulle kunna betecknas såsom »delprincipen». Denna regel, som står i överensstämmelse med lagens ordalydelse men i praktiken stundom leder till mindre tillfredsställande resultat, innebär att om en arbetare utför dels arbete, som principiellt faller under lagen, och dels arbete, som i lagen angives såsom undantaget, lagen skall tillämpas å den förra *delen* av arbetet men icke å den senare delen därav.

Lantarbetstidsutredningen redogjorde vid behandlingen av frågan om djurskötselns undantagande från lantarbetstidslagens tillämpningsområde för den av arbetsrådet numera tillämpade »delprincipen» och uttalade därvid sin anslutning till nämnda princip. Mot de sakkunnigas uttalande i denna del framställdes under ärendets behandling vid 1936 års riksdag icke någon erinran.

I anslutning härtill må erinras om andra lagutskottets vid 1937 års riksdag gjorda, ovan återgivna uttalande med avseende på den i 1 § b) upptagna undantagsbestämmelsen för mjölkning mot ackordsersättning, vilket uttalande direkt ansluter sig till »delprincipen».

Utskottet har från arbetsrådet inhämtat följande uppgifter:

Under år 1937 inkommo till arbetsrådet 1 054 ärenden rörande lantarbetstidslagen. Av dessa ärenden blevo 852 slutbehandlade under året.

	Antal ärenden
1 § (avgöranden huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lantarbetstidslagen äger tillämpning)	49
2 § (avgöranden huruvida viss arbetstagare är att enligt lagen räkna såsom arbetare)	17
5 § 1 mom. (tillstånd att fördela den i 4 § av lagen stadgade arbetstiden på annat sätt än i nämnda paragraf sägs) . .	145
5 § 3 mom. (tillstånd att efter överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetare utsträcka arbetstiden)	266

	Antal ärenden
6 § 1 mom. (anmälningar rörande nödfallsarbete, som slutförts på två dygn: 5; ansökningar rörande nödfallsarbete som icke slutförts på två dygn: 1)	6
8 § (övertidens antecknande; 10 ansökningar att i stället för den av arbetsrådet fastställda övertidsjournalen använda andra journaler o. dyl. avslagna; en ansökning att anteckna övertid per fjortondagarsperiod bifallen)	11
15 § (godtagande av arbetsföreståndare i arbetsgivares ställe; 101 ansökningar bifallits och 59 avslagits; de avslagna ansökningarna hänföra sig till tiden före riksdagens behandling av 1937 års ändringar i lagen; beträffande 48 ansökningar har arbetsrådet före ärendets avgörande inhämtat yttrande från vederbörande länsstyrelse)	160
4 och 7 §§ (utlåtanden angående arbetstidens längd och fördelning, raster m. m. samt angående förberedelse- och avslutningsarbeten och dylikt ävensom upplysningar angående lagen överhuvud taget)	198
Summa 852	

Utskottet. Lantarbetstidslagen trädde i kraft den 1 november 1936 och gäller till och med den 31 oktober 1939. Genom en lag av den 18 juni 1937, vilken trädde i kraft den 1 november samma år, ha åtskilliga ändringar vidtagits i lagen, vilka äga samma giltighetstid som lagen i övrigt.

Lagstiftningen har sålunda förlänats provisorisk karaktär. I proposition till 1936 års riksdag angående lantarbetstidslag framhöll föredragande departementschefen i anslutning till förslaget, att lagen skulle givas temporär giltighet, svårigheten att bedöma möjligheterna för och konsekvenserna av lagens genomförande inom olika delar av dess vidsträckta tillämpningsområde samt uttalade, att med hänsyn därtill erfarenheterna av dess tillämpning torde böra under någon tid avvaktas, innan ställning toges till frågan om lagens slutliga utformning.

I likhet med arbetsrådets majoritet anser utskottet, att tiden icke är inne för den i motionerna ifrågasatta utredningen om lantarbetstidslagen. I vissa hänseenden torde emellertid sådana erfarenheter av lagstiftningen redan nu hava vunnits — bl. a. i fråga om arbetare, som i regel användas till såväl djurskötsel som egentligt jordbruksarbete —, att till övervägande bör upptagas frågan, huruvida ej lagstiftningen — utan att dess grunder rubbas — kan bringas i bättre överensstämmelse med vad som befunnits praktiskt och lämpligt.

Då, såsom utskottet ovan erinrat, lantarbetstidslagen gäller allenast till och med oktober 1939, kan förslag av Kungl. Maj:t rörande denna lagstiftning förväntas bliva förelagt 1939 års riksdag. Utskottet förutsätter, att vid utarbetandet av Kungl. Maj:ts förslag de vunna erfarenheterna av lagens

tillämpning ägnas tillbörlig uppmärksamhet och att de jämkningar föreslås, som av erfarenheten visat sig påkallade.

Under sådana förhållanden har utskottet icke ansett tillräckliga skäl föreligga för riksdagen att hos Kungl. Maj:t göra någon framställning i anledning av motionerna.

Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motioner icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 3 maj 1938.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Linder, Tamm, Heiding, Västberg, Olof Carlsson, Elon Andersson* och *Ekströmer*;

från andra kammaren: herrar *Hage, Skoglund, Sandström* i Härnösand, *Hermansson**, *Gardell, Hansson* i Örebro, *Holm* och *Barnekow*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *Tamm, Ekströmer, Skoglund* och *Sandström* i Härnösand, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

1937 års riksdag fattade beslut om betydelsefulla skärpningar av 1936 års lantarbetstidslag. Denna erhöll på grund av dessa skärpningar en sådan utformning, att det i flera avseenden mött stora svårigheter för jordbrukarna och deras arbetare att anpassa sitt arbete efter lagens bestämmelser. Särskilt framträdande har detta visat sig vara bl. a. i fråga om arbetare, som i regel användas till såväl djurskötsel som egentligt jordbruksarbete. Endast tack vare ett vidsträckt utnyttjande av dispensmöjligheterna har det varit möjligt att kunna ordna arbetet på ett något så när förnuftigt sätt och undgå en del av lagens egendomliga konsekvenser. Svårigheterna att kunna tillämpa lagen ha även vitsordats i de till utskottet ingivna yttrandena. Då lantarbetstidslagen gäller allenast till och med

oktober 1939, kan förslag av Kungl. Maj:t rörande denna lagstiftning antagas bliva förelagt 1939 års riksdag. Utskottet anser, att en allsidig utredning, grundad på till buds stående erfarenheter, genom Kungl. Maj:ts försorg bör komma till stånd innan sådant förslag förelägges riksdagen. Ävägbringandet av en sådan allsidig utredning skulle stå i överensstämmelse med statsmakternas intentioner 1936, då ifrågavarande lagstiftning gavs endast begränsad giltighetstid.

Utskottet får därför hemställa,

att riksdagen med anledning av motionerna nr I: 178 och II: 288 ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om verkställande av allsidig utredning rörande den praktiska tillämpningen av den av 1937 års riksdag beslutade ändringen av 1936 års lantarbetstidslag och till 1939 års riksdag framkomma med förslag till sådan revision av sagda lagstiftning, att densamma bringas i överensstämmelse med det praktiska livets krav.

2) av herrar *Elon Andersson* och *Barnekow*, vilka yrkat, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t vid framläggande av förslag om lagens prolongation måtte, utan att rubba lagstiftningens huvudgrunder, taga hänsyn till de erfarenheter beträffande svårigheterna vid lagens tillämpning, som redan vunnits och ytterligare kunna vinnas, samt låta detta komma till uttryck i den nya lagtexten.

Arbetsrådet.

Bilaga A.

Till riksdagens andra lagutskott.

Arbetsrådet får härmed på Kungl. Maj:ts befallning den 4 sistlidne februari avgiva det av utskottet begärda yttrandet över de av herr Fritiof Domö m. fl. i riksdagens första kammare samt herr Gösta Bagge m. fl. i riksdagens andra kammare väckta motionerna (nr 178 resp. 288) rörande utredning av frågan om lantarbetstidslagens revidering.

I sin nuvarande avfattning, sålunda med de ändringar, som föranleddes av 1937 års riksdagsbeslut, har lantarbetstidslagen hittills varit gällande allenast fyra månader. Den praktiska lagtillämpningen, för vilken såväl Kungl. Maj:ts som riksdagen vid lagens beredning förutsatt en vidsträckt befogethet åt arbetsrådet, får i sina huvuddrag och än mer i detaljerna fasta linjer och kan till sina verkningar definitivt bedömas först i den mån ett omfattande och allsidigt material av behandlade ärenden samlats. Detta har givetvis ej hunnit ske under nyssnämnda korta tid. Arbetsrådet finner sig böra sätta i fråga, huruvida ens efter det lagen varit i kraft ett års tid, alltså vid utgången av oktober månad innevarande år, tillräckligt material för en genomgripande revision av lagen kan föreligga. Erinras bör härvid, vad även bekräftats under arbetsrådets hittillsvarande befattning med lantarbetstidslagen, att denna avser ett verksamhetsfält, där arbetsförhållandena i olika företag av samma art liksom även i olika landsdelar växla vida mer än på den allmänna arbetstidslagens område.

I ett avseende har arbetsrådet trots lagens korta tillämpningstid hunnit göra ett så påtagligt erfarenhetsrön, att det förtjänar framhållas redan nu. Parternas på arbetsmarknaden uppenbara strävanden till samförstånd har genom lagens 5 § 3 mom., ävensom genom omfattningen av arbetsrådets befogethet, gjort det i anmärkningsvärd grad möjligt att överbrygga vissa befarade svårigheter. Detta framgår även av vad motionärerna själva anfört i fråga om arbetare med »blandat arbete». Motionärernas exempel på arbetstidslagens brister hänföra sig i övrigt till en tolkning av lagtexten, som ej motsvarar den praktiska tillämpningen. Skogsarbete och dikning har sålunda i mycket stor utsträckning befunnits undantaget från lagens tillämpning enligt 1 § a), varjämte, då så ej varit fallet, behovet av utsträckt tid setts tillgodo enligt 5 § 1 eller 3 mom. Frågan om djurskötarnas arbetstid har likaledes i lagtillämpningen kunnat lösas utan de av motionärerna angivna svårigheterna.

Lantarbetstidslagen gäller som bekant blott till och med den 31 oktober 1939, och nytt förslag om sådan lag förutses av motionärerna skola föreläggas nästa års riksdag. Det synes icke vara möjligt att på de få månader, som sålunda skulle stå till buds efter första årets praktiska erfarenhet av lagen, kunna utan för ärendet skadlig forcering medhinna en så genomgripande utredning, som motionärerna önska, erhålla remissyttranden och utforma nytt förslag. Då vad i motionerna anföres som exempel på bristerna i nuvarande lag visserligen ej i allo saknar formell grund, men, som ovan

anförts, ej motsvarar den praktiska verkligheten, torde olägenheterna av en forcerad revision icke kunna uppvägas av nämnvärda fördelar.

Arbetsrådet anser sålunda att tiden ännu icke är inne för den i motionerna avsedda genomgripande utredningen om lantarbetstidslagen. Detta utesluter icke, att enligt arbetsrådets mening en viss överarbetning av nuvarande lagtext sannolikt är önskvärd i samband med lagens prolongation. Denna överarbetning torde då böra bli va ej blott formell utan jämväl innefatta sådan omprövning av vissa bestämmelser som andra lagutskottet vid 1937 års riksdag ansåg eventuellt påkallad efter någon tids erfarenhet av stadgandena under 1 § a) och b).

I handläggningen av detta ärende hava, förutom ställföreträdande ordföranden Bosæus, deltagit ledamöterna Gabrielson, Almström, Carell, Holmström och Sander samt t. f. ledamoten Geijer.

Utdrag av arbetsrådets protokoll för denna dag bifogas.

På arbetsrådets vägnar:

ELIS BOSÆUS.

Stockholm den 8 mars 1938.

Utdrag av protokoll, hållet vid arbetsrådets sammanträde den 8 mars 1938.

N ä r v a r a n d e:

Ställföreträdande ordföranden BOSÆUS, ledamöterna GABRIELSON, ALMSTRÖM, CARELL, HOLMSTRÖM och SANDER samt t. f. ledamoten GEIJER.

§ 1.

Föredrogs Kungl. Maj:ts skrivelse den 4 februari 1938 med anmodan att till riksdagens andra lagutskott avgiva yttrande över av herr Fritiof Domö m. fl. i riksdagens första kammare (nr 178) och herr Gösta Bagge m. fl. i riksdagens andra kammare (nr 288) väckta motioner rörande utredning av frågan om lantarbetstidslagens revidering; och beslöts yttrande av det innehåll registratoret utvisar.

Mot beslutet var t. f. ledamoten Geijer av skiljaktig mening och anförde:

»Då tillräcklig erfarenhet ännu icke kan anses vunnin angående lantarbetstidslagens verkningar, synes det även mig, att tidpunkten icke är inne att, såsom motionärerna föreslagit, igångsätta en allsidig utredning av frågan om lagens revidering. Vid lagens blivande prolongation torde även enligt min mening den nya lagstiftningen, såvitt nu kan bedömas, alltjämt böra vila på samma huvudgrunder som nu gällande lag. Emellertid synes det mig vara av vikt, att statsmakternas uppmärksamhet inriktas på de svårigheter, som lagens tillämpning för närvarande medför, samt särskilt, att arbetsrådets erfarenheter härutinnan — både de som hittills vunnits och de som inom den närmaste framtiden kunna vinnas — beaktas i syfte att blivande lagstiftning må erhålla den bästa möjliga utformning.

På två särskilda punkter hava motionärerna riktat angrepp mot den nya lagstiftningens innehåll, nämligen dels beträffande skogsarbetare, som arbeta

mot ackordsersättning, och dels beträffande arbetare, som utföra s. k. blandat arbete. Det torde icke kunna förnekas, att lagtillämpningen på båda dessa punkter berett såväl arbetsgivare och arbetare som arbetsrådet bekymmer. Svårigheterna hava emellertid i avsevärd grad utjämnats däri-genom att arbetsrådet i stor utsträckning lämnat medgivanden enligt 5 § 1 och 3 mom. av lagen. I några fall synes det för närvarande som om arbets-rådets praxis skulle i viss mån tendera mot att samma dispenser givas gene-rellt för vissa arbetargrupper. I den mån så visar sig bliva fallet, torde det kunna ifrågasättas, huruvida icke den ordinarie arbetstiden i stället borde utsträckas för dessa arbetargrupper, så att dylika dispenser av i verkligheten generell natur bliva överflödiga. Frågan huruvida beträffande skogs- och dikningsarbetare, som arbeta mot ackordsersättning, likställighet bör genom-föras mellan fast anställda och tillfälliga arbetare torde jämväl böra tagas under överbägande. För närvarande torde även de fast anställda skogs- och dikningsarbetarna, som arbeta på ackord, genom arbetsrådets tolkning av § 1 a) lantarbetstidslagen i mycket stor utsträckning falla utanför lagens tillämpning. Beträffande djurskötare har arbetsrådet — såvitt jag förstår av praktiska skäl — funnit nödvändigt att antaga en lagtolkning, beträffande vilken tvekan torde kunna råda, huruvida den står i full överensstämmelse med lagens ordalag. Det lär emellertid kunna antagas, att denna lagtolk-ning väl motsvarar lagens verkliga syfte. Under förutsättning att detta är riktigt synes det lämpligt, att lagens ordalag ändras, så att någon brist på överensstämmelse mellan lagen och dess tillämpning ej längre kan ifråga-sättas.

På grund av vad sålunda anförts och då även andra punkter kunna finnas, där jämkningar i lagens innehåll kunna vara påkallade, anser jag, att utred-ning härom bör ske, men att utredningens syfte bör begränsas till att — utan rubbade av lagstiftningens nuvarande huvudgrunder — tillse att, om och i den mån pålitlig erfarenhet angående ovanberörda och eventuellt andra möjligheter till smärre förbättringar i lagen efterhand vinnas, denna erfarenhet må komma den blivande nya lagstiftningen till godo.»

Jämväl ledamöterna Almström och Carell voro av skiljaktig mening samt yttrade:

»Emot arbetsrådets yttrande över hrr F. Domös och G. Bagges m. fl. motioner rörande utredning av frågan om lantarbetstidslagens revidering vilja vi under följande motivering reservera oss.

Lantarbetstidslagen upphör att gälla den 1 november 1939. Nästa års riksdag måste alltså taga ställning till frågan om lagens prolongation i oför-ändrat eller i förändrat skick. En prolongation av lagen utan en i samband därmed verkställd överarbetning av lagtexten finna vi med hänsyn till vunna erfarenheter utesluten. Arbetsrådets majoritet synes också i stort sett dela vår mening härom, åtminstone så till vida att majoriteten anser en över-arbetning önskvärd.

Därest lagen ej skall oförändrad prolongeras, nödgas nästa års riksdag således besluta om vissa justeringar av lagbestämmelserna. Ett sådant be-slut förutsätter emellertid en kännedom om olägenheterna med gällande lags bestämmelser och sådana förslag till lämplig justering av dess arbets-tidsbegränsande stadganden, som väl näppeligen torde kunna erhållas utan den allsidiga utredning, som motionärerna föreslagit.

Arbetsrådets majoritet synes i huvudsak grunda sin i yttrandet uttalade mening på den omständigheten att, medan motionärerna i motiveringen till

sitt yrkande använt uttrycket 'en genomgripande revidering' av lagen, hitillsvarande lagtillämpning ej synes ha givit tillräckligt material för en 'genomgripande' revision av lagen. Det måste dock framhållas dels att motionärernas ifrågavarande uttryck i sin helhet omfattar även de mera vaga orden 'en allmän översyn' dels att motionärerna i annat sammanhang använde uttrycket 'en noggrann utredning', och dels att motionärernas slutliga yrkande avser allenast 'en allsidig utredning' av frågan om lagens revidering. Vad här anförts kan måhända synas vara en oviktig strid om ord; vår gensaga i denna del har dock föranletts av att majoriteten tyckes ha byggt sitt ställningstagande till motionsyrkandet mera på ett lösryckt ord i motionen än på det sammanhang, vari uttrycket förekommer. Av detta sammanhang framgår dock att vad motionärerna avsett är en undersökning av de missförhållanden, som *för närvarande* föranletts av lagen, och ett framläggande av förslag till botemedel mot desamma, vilken utredning — efter inhämtande av remissyttranden över densamma — skulle ställas till Kungl. Maj:ts och Riksdagens förfogande före 1939 års riksdag.

Frågan synes då endast vara, om lagen redan nu har föranlett sådana missförhållanden, att en översyn av lagen kunde vara befogad. Vi anse bestämt att så är fallet. Och arbetsrådets majoritet synes dela denna vår mening, i det att majoriteten i sitt yttrande framhåller önskvärdheten av att lagen redan till nästa års riksdag gives en viss överarbetning, formell såväl som omprövande. Eftersom det — såsom nämnts — torde vara ostridigt att de lagstiftande myndigheterna vid sitt ställningstagande komma att behöva närmare upplysningar om de missförhållanden, som lagen föranlett, ävensom lämpliga förslag till undanröjande av dessa missförhållanden, borde arbetsrådets egen motivering, logiskt sett, ha lett till ett tillstyrkande av motionärernas förslag. Ett sådant resultat synes oss också — såsom nämnts — ur saklig synpunkt högst befogat.

Vi anse därför att arbetsrådets yttrande borde ha utmynnat i det uttalandet, att arbetsrådet med hänsyn till nödvändigheten av att lagen vid 1939 års riksdag överarbetas, tillstyrker motionärernas förslag om en allsidig utredning på grundval av vunna erfarenheter.»

Ur protokollet:

Filip Rune.

Svenska
lantarbetsgivareföreningen.

Bilaga B.

Till riksdagens andra lagutskott.

Sedan Riksdagens andra lagutskott berett Svenska Lantarbetsgivareföreningen tillfälle att yttra sig över hrr Domös m. fl. motion i första kammaren nr 178 samt hrr Bagges m. fl. motion i andra kammaren nr 288 om utredning rörande revidering av lantarbetstidslagen, får föreningen anföra följande.

På den svenska landsbygden torde det f. n. råda en sällspord enighet om att lantarbetstidslagen är behäftad med allvarliga brister. Om föreningen får

döma efter de uttalanden, som snart sagt dagligen göras till föreningens tjänstemän, torde flertalet av de jordbrukare, som beröras av lagstiftningen och en stor del av deras arbetare vara av den mening, att lagen ej tillfredsställer någondera partens behov och önskemål. Lagen — sådan den f. n. gäller — anses i vissa hänseenden vara ägnad att stjälpa, där den skulle hjälpa.

Praktiskt taget alla de svårigheter och egenartade konsekvenser, som lagen föranlett, sammanhånga med de ändringar som år 1937 genomfördes, bl. a. begränsningen av undantaget för skogs- och dikningsarbete mot ackordsersättning samt — framför allt — djurskötselns inordnande under lagen.

Då lantarbetstidsutredningen år 1935 framlade sitt förslag till lag om arbetstiden i jordbruk och trädgårdsskötsel, framhöll sakkunnigmajoriteten som sin bestämda mening att arbetet med djurskötsel ej lämpligen låte sig inordna under lagligen fastställda bestämmelser. Häremot reserverade sig två av de sakkunniga, herrar A. Andersson och K. E. Johansson, vilka framlade förslag till laglig reglering jämväl av djurskötarnas arbetstid.

Det ligger i öppen dag, att lantarbetstidsutredningen, då den föreslog en lag, som ej omfattade djurskötseln, icke närmare angav *huru* en lag skulle vara beskaffad, som reglerade även djurskötarnas arbetstid. De över lantarbetstidsutredningens förslag infordrade remissyttrande innehöllo uttalanden *för* och *emot* djurskötselns inordnande under lagen, men däremot praktiskt taget inga anvisningar om *huru* en sådan lagstiftning, för att på bästa sätt ansluta sig till de praktiska förhållandena vid jordbruket, skulle utformas.

När Kungl. Maj:t till 1936 och 1937 års riksdagar lät utarbete sina propositioner till lantarbetstidslag resp. ändringar i densamma, hade Kungl. Maj:t sålunda i fråga om formerna för laglig reglering av djurskötarnas arbetstid, i stort sett endast reservanternas Anderssons och Johanssons förslag med dess mycket sparsamma motivering att bygga på.

Några remissyttranden rörande lämpligaste sättet att anordna en laglig reglering av djurskötarnas arbetstid inhämtades, såvitt föreningen har sig bekant, icke vare sig vid propositionens utarbetande eller under riksdagsbehandlingen. Det torde därför vara obestriddigt att denna fråga ej blivit utredd på sådant sätt, som sakens vikt och betydelse kräver.

Resultatet har också visat sig motsvara de farhågor, som sakkunnigmajoriteten på sin tid gav uttryck åt. Lagbestämmelserna om djurskötarnas arbetstid ha i praktiken visat sig vara så litet tillfredsställande, att lantarbetgivarna och lantarbetarna vid de senaste avtalsförhandlingarna i enigt samförstånd funnit sig föranlåtna att upprätta ett kollektivavtal, vilket i åtskilliga väsentliga punkter står i strid mot lagens huvudbestämmelser och som därför för sitt genomförande måste förutsätta ett regelmässigt utnyttjande av lagens dispensmöjligheter.

Föreningen vill i anledning härav helt ansluta sig till motionärernas uppfattning att lantarbetstidsfrågan bör överarbetas, innan lagen ånyo kommer under Riksdagens prövning.

Till närmare motivering av meningen att en överarbetning är påkallad, vill föreningen i det följande fästa uppmärksamheten vid några av de mest iögonfallande bristerna i gällande lantarbetstidslag och en del av de praktiska olägenheter, som av desamma föranledas.

Enligt allmänna arbetstidslagen undantages arbete, som till sin natur är så oregelbundet, att det icke kan förläggas till bestämda tider. Lantarbetstidslagen omfattar ej något motsvarande undantag. Den praktiska erfarenhet av

lagens verkningar, som redan vunnits, visar emellertid att ett undantag för oregelbundet arbete hade varit väl motiverat. Vid jordbruket förekomma åtskilliga arbeten, som förutsätta en från dag till dag varierande arbetstid. Detta är förhållandet ej blott i den egentliga jordbruksdriften t. ex. vid skogskörningar, utkörning och leverans av mjölk till enskilda avnämare, körningar utom gårdens område, m. m., utan också vid vissa jordbrukets binärningar.

Enligt föreningens mening skulle vissa egenartade konsekvenser av lantarbetstidslagen kunna undanröjas, om lagen kompletterades med undantag jämväl för oregelbundet arbete. Häremot kan måhända genmåsas, att särskilt sådant undantag är onödigt, då lantarbetstidslagen från sin tillämpning undantager arbete, som utföres under sådana förhållanden att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över dess anordnande. Emellertid bör det därvid beaktas att i allmänna arbetstidslagen *båda* de nämnda undantagen finnas upptagna och att jordbrukets förhållanden snarare ge anledning till en utvidgning av det undantagna området än till en begränsning av detsamma. Dessutom ger erfarenheten vid handen, att arbetsrådet, framför allt när det gäller skogskörningar, ej ansett sig kunna tolka undantaget för arbete, vilket ej kan övervakas, så vidsträckt som skulle krävas för undanröjande av de orimligheter och olägenheter, som lantarbetstidslagen i vissa fall visat sig föranleda.

Från lagens tillämpning undantagas vidare vissa uppräknade ackordsarbeten. Lantarbetstidsutredningen föreslog på sin tid, att allt arbete, som i regel utfördes mot ackordsersättning, skulle vara undantaget från lagens tillämpning. 1936 års lantarbetstidslag undantog arbete med rotfruktsskötsel samt diknings- och skogsarbete i den mån dessa arbeten utfördes mot ackordsersättning. 1937 års lantarbetstidslag begränsade det sistnämnda undantaget till att gälla allenast andra än fast anställda arbetare.

Den år 1937 genomförda begränsningen har redan under lagens korta verkningstid visat sig leda till praktiska resultat, som äro otillfredsställande för såväl arbetsgivarna som — framför allt — för arbetarna.

Först och främst vill föreningen framhålla, att bestämmelsen hänger i luften, enär det vid dess utformande ej angivits vad som avses med »fast anställd» arbetare. Denna brist har lett till stor ovisshet vid lagens tillämpning. I allmänna medvetandet torde den föreställningen ingå, att en lantarbetare är att anse som fast anställd först när anställningen avser hel- eller halvår eller i det fall att arbetaren dagligen arbetat för viss arbetsgivare under viss längre tid. Därest undantagets begränsning till andra än fast anställda arbetare skall bibehållas, är det av vikt, att begreppets innebörd angives.

Emellertid visa vunna erfarenheter att den nämnda begränsningen av undantaget ej är lyckad. Av praktiska skäl borde undantaget utformas så, att det omfattar alla arbetare, fast eller tillfälligt anställda, som mot ackordsersättning utföra skogs- och dikningsarbete. Genomförandet av en sådan förändring är lika väl ett arbetsgivare- som ett arbetstagarintresse.

Vid flertalet jordbruk, som omfattas av lagen, bedrivs skogsarbeten med såväl fast som tillfälligt anställd arbetskraft. I ackordsarbetets natur ligger inte blott att detsamma — om arbetaren skall erhålla önskad förtjänst — måste utföras med större intensitet än tidlönsarbete, utan också att arbetstiden vissa dagar och veckor — då väderleksförhållandena så medgiva — måste något utsträckas. Vid ogynnsamma förhållanden måste arbetet däremot helt eller delvis inställas. Man måste f. ö. vid bedömandet av denna fråga också ihågkomma, att skogsarbetet huvudsakligen bedrivs på vintern, då dagar-

na äro korta. Någon oskäligen utsträckning av arbetstiden kan det därför aldrig bli tal om. Då arbetet icke kan bedrivas kontinuerligt från dag till dag, leder en begränsning av arbetstiden, så snart den understiger den tid som maximalt brukar uttagas, obönhörligen till att arbetaren får vidkännas en minskad förtjänst. Eftersom den medgivna arbetstiden på grund av bl. a. väderleksförhållanden vissa dagar och veckor ej kan fullt utnyttjas, leder begränsningen vidare till att ackordsarbetarens arbetstid, räknat för viss längre period, kommer att understiga den arbetstid, som ansetts skälig med hänsyn till hans behov av vila och ledighet. Den fast anställda ackordsarbetarens förtjänstmöjligheter minskas alltså utan att därmed vinnes annat än viss ledighet utöver den, som ansetts skälig för övriga arbetare.

Om skogskörning mot ackordsättning skall förekomma vid en egendom med tre par hästar och tre fast anställda arbetare och ytterligare tre lösakarlar anställas för att skogskörningen (enbet) skall kunna ske med alla sex hästarna, kommer lantarbetstidslagen att gälla för halva arbetsstyrkan, nämligen för gårdens fast anställda arbetare, men inte för lösarbetarna, som arbeta i lag med dem. Därigenom komma också gårdens egna fast anställda arbetare — såsom nyss nämnts — att ställas i en ekonomiskt betydligt sämre ställning än lösakarlarna. Och detta utan att man kan framvisa att någon socialt eller hygieniskt befogad fördel därigenom har vunnits. Ty det torde icke kunna göras gällande att den genom bestämmelsen framtvingna ökningen av fritiden, utöver vad som tillkommer en tidlönearbetare, är motiverad varken av sociala eller hygieniska skäl.

Hittills har denna fråga berörts mest ur arbetstagarens synpunkt. Även för arbetsgivaren är det emellertid en nackdel att skogs- och dikningsarbete, som utföres av fast anställd arbetare, skall vara underkastat lagens arbetstidsbegränsande bestämmelser. Arbetsgivaren ålägges nämligen därigenom en övervakningsuppgift, som han ofta icke kan fullgöra. Vid exempelvis skogsarbete på ackord föreligger nämligen alltid den risken att arbetaren vissa tider vill hålla på med sitt arbete något mera än t. ex. de under vinterhalvåret medgiva 41 timmarna per vecka. I arbetarens eget intresse ligger ju att han vissa veckor, när förhållandena lämpa sig för skogsarbete, tager igen vad han eventuellt förlorat i arbetsförtjänst under tider med otjänlig väderlek. Arbetsgivaren har — under straffansvar — att tillse att den lagligen medgivna arbetstiden ej överskrides. Ligger en sådan kontroll inom möjligheternas gräns? Naturligtvis kunna de lokala förhållandena vara sådana att arbetsgivaren har kontrollmöjlighet inom räckhåll. I många fall, kanske de flesta, är detta dock icke fallet. Arbetsgivaren blir sålunda beträffande den uttagna arbetstidens längd ofta hänvisad till arbetarens egna uppgifter, vilket givetvis ur åtskilliga synpunkter är olämpligt.

Enligt föreningens mening är det nödvändigt att hela komplexet av nu omnämnda förhållanden underkastas en utredning, som — när fråga blir om lantarbetstidslagens prolangerande — kan läggas till grund för bedömandet av frågan om ackordsarbetenas lagliga reglering i arbetstidshänseende.

Lantarbetstidslagen synes sålunda vara i behov av en översyn redan när det gäller gränsdragningen för lagens tillämplighet. I fråga om lagens huvudbestämmelser, de nämligen, som reglera arbetstidens längd och fördelning, synes ett tillrättaläggande vara lika påkallat.

Enligt 1936 års lantarbetstidslag undantogs allt arbete med djurskötsel från lagens tillämpning. Vid lagstiftningens genomförande framhölls — såsom inledningsvis påpekats — att djurskötselns inordnande under arbets-

tidsbegränsande regler skulle möta synnerliga svårigheter. Det erinrades också om att man i vissa länder försökt att lagligen reglera jämväl djursköternas arbetstid, men att försöken undantagslöst misslyckats.

1937 års riksdag införde dock i lagen arbetstidsbestämmelser jämväl för djurskötseln. Resultatet har visat sig bliva mindre tillfredsställande för båda parter i arbetsförhållandet. I vissa delar äro de nya bestämmelserna sålunda i det närmaste omöjliga att praktiskt tillämpa. Endast genom ett vidsträckt utnyttjande av dispensmöjligheterna ha jordbrukarna och deras arbetare till nöds kunnat undgå en del av lagens något egendomliga konsekvenser.

De genom lagstiftningen uppkomna olägenheterna sammanhånga i första hand med djurskötselns särskilda natur, som ej lämpar sig för en allt för stel och snäv reglering, och i andra hand med det sätt, på vilket arbetstidsbestämmelserna utformats. Vid lagtextens avfattande synes man, såsom motionärerna framhålla, ha utgått ifrån att det vid jordbruket ej finnes flera än två slag av arbetare, nämligen egentliga jordbruksarbetare och arbetare, som »uteslutande» sysselsättas med djurskötsel. I verkligheten är saken alls icke så enkel. Ett fåtal arbetare ägna sig uteslutande åt djurskötsel, en något större del av dem sysselsättas huvudsakligen med djurskötsel men i ringare mån också med annat arbete; till dessa båda grupper höra bl. a. ladugårdskarlar, fodermarskar, »stallare», fårherdar, svinskötare. En annan del av lantarbetarna syssla dagligen såväl i viss större eller mindre utsträckning med djurvård som med annat arbete; hit höra bl. a. »stallare» och stalldrängar, men också i vissa fall ladugårdskarlar, svinskötare o. dyl. arbetare, särskilt vid mindre egendomar. Den största delen av lantarbetarna ha sin huvudsakliga uppgift inom det egentliga jordbruksarbetet, men utföra dagligen viss djurvård (rykt och utgödsling) samt tjänstgöra dessutom då och då som ersättare för egentliga djurskötare, varjämte — till sist — ett fåtal arbetare äro att anse såsom uteslutande egentliga jordbruksarbetare.

Lantarbetstidslagens stadgande om att den särskilda tidsbestämmelsen för djurskötare skall gälla endast arbetare, som användes *uteslutande* för djurvård leder — om den tolkas efter ordalydelsen — till praktiska resultat, som strida emot sedvänja och behov. Flertalet ladugårdskarlar i vårt land utföra en eller annan syssla, som icke är att hänföra till djurvård. Detsamma gäller stalldrängar och fodermarskar. I fråga om exemplifieringen härav vill föreningen hänvisa till vad motionärerna anfört.

Att en djurskötare, en ladugårdskarlar, en »stallare», en svinskötare, som någon timme om dagen sysslar med annat arbete än djurvård, på grund av detta senare arbete skulle få sin veckoarbetstid under vinterhalvåret minskad från 54 timmar till 41 resp. 46 timmar, är varken praktiskt lämpligt eller med hänsyn till grunden för lagstiftningen befogat. Det står f. ö. ej i överensstämmelse med vad arbetarparten finner rimligt och svarar ej heller mot det högre löneläge, som alltid gällt och allt fortfarande gäller för de arbetare, varom här är fråga. Vid ett stort antal egendomar, framför allt vid mindre och medelstora gårdar med några få fasta arbetare, måste driften anordnas så att djursköterna ombesörja vissa sysslor, som ej ha samband med arbetet i ladugård, häststall eller svinhus. Otvivelaktigt behöva dessa arbetare trots att deras sysslor avse såväl djurvård som i någon mån också annat arbete eller kanske t. o. m. på grund därav minst samma arbetstid som den arbetare, vilken uteslutande ägnar sig åt djurens vård. Den för utearbete medgivna arbetstiden är under vinterhalvåret otillräcklig för utförande av det arbete, som åvilar dessa djurskötare. Lagen ger — beträffande

dem — dock ej rätt till uttagande av annan arbetstid än den, som fastställts för egentligt jordbruksarbete, d. v. s. 41, 46, 54 timmar per vecka. En ändring i bestämmelsen om att den särskilda djurskötaretiden får uttagas endast av arbetare, som *uteslutande* sysselsättes med djurvård, är därför påkallad.

En annan önskvärd förändring vore att djurskötarnas arbetstid finge beräknas för sexveckorsperioder i stället för — såsom nu är fallet — för tvåveckorsperioder. En sådan förändring är lika mycket ett arbetare- som ett arbetsgivareintresse, då arbetarna därigenom skulle kunna beredas sammanhängande ledighet i ökad utsträckning. Någon svårighet ur kontrollsynpunkt torde ej heller därav föränledas. Redan nu beviljar Arbetsrådet sådan omläggning så snart begäran därom framställs.

Bland utearbetarna finnas ur arbetstidssynpunkt olika slag av arbetare, som dagligen ägna sig åt djurvård, nämligen stalldrängar, vilka dels ombesörja utfodring m. m. och dels gå i utearbete, samt arbetare, som rykta hästar men därutöver ej syssla med hästskötseln.

Stalldrängar, som jämte hästskötsel utföra utearbete, ha före lagens ikraftträdande haft i huvudsak samma arbetstid som ladugårdsskarlar. Enligt gällande lantarbetstidslag har sådan stalldräng emellertid ej annan ordinarie arbetstid än vilken utearbetare som helst. Detta har vid jordbrukets senaste avtalsförhandlingar synts båda parter, arbetsgivarna såväl som arbetarna, så opraktiskt att man avtalsenligt träffat uppgörelse om en utökad arbetstid. För tillämpning av denna arbetstid fordras dock dispens av Arbetsrådet.

Övriga arbetare, som icke hava annan befattning med djurskötsel än att de rykta hästar och ombesörja utgödsling, ha före lagens ikraftträdande vanligen utfört dessa arbeten på annan tid än den ordinarie arbetstiden. Så sker också f. n., i det att härför uttages »förberedelse- och avslutningstid» med högst 7 timmar i veckan. Sådant uttagande av övertid skall emellertid journalföras eller antecknas å arbetstidsschema, en föreskrift, som leder till mycket bryderi och innebär risk för underlåtenhet att följa lagens bestämmelser på denna punkt.

Den omständigheten att ryktarbetet i häststallet av ålder ej inräknats i den ordinarie arbetstiden och att det även efter lagens ikraftträdande lagts utanför den ordinarie arbetstiden, synes tala för att ifrågavarande arbete vid en översyn av lagen kunde helt undantagas från lagens tillämpning. I så fall borde med hästrykten jämföras utfodring och vattning av hästar, vilka arbeten ävenledes till största delen brukat utföras på annan tid än den som gällt för egentliga jordbruksarbetare. En sådan anordning skulle lösa praktiskt taget alla svårigheter med »stallares» och stalldrängars arbetstid. Dessas ordinarie arbetstid kunde nämligen i så fall fastställas till samma timantal, som gäller för egentliga jordbruksarbetare.

Det kan måhända häremot invändas, att ett sådant undantag kunde medföra fara för att stalldrängarnas arbetstid skulle komma att oskäligt utsträckas. En sådan konsekvens torde emellertid ej behöva befaras; föreningen vill erinra om att det väl så betydelsefulla undantaget för mjölkning mot ackordsersättning ej torde ha lett till någon oskäligen utsträckning av ladugårdsskötarnas arbetstid.

Om den särskilda djurskötaretiden får tillämpas för arbetare, som *huvudsakligen* sysselsätts med djurvård, skulle den här föreslagna bestämmelsen om undantag för rykt, utfodring m. m., som givetvis ej skulle gälla egentliga djurskötare, komma att ha betydelse allenast för de stalldrängar, som

ägna mindre än hälften av sin arbetstid åt stallkötseln, d. v. s. från mindre än 1 timme upp till på sin höjd 3 à 4 timmar om dagen. Redan nu har man möjlighet att för ifrågavarande arbete uttaga 7 timmar »förberedelse- och avslutningstid» samt — efter dispens — under vinterhalvåret upp till 6 timmar »utsträckt ordinarie tid», allt per vecka. Därtill kommer att utfodringsarbetet till en del utföres på ordinarie tid, i det att stalldrängen vanligen, vid såväl middagsrast som vid kvällsdags får »spänna ifrån» en halvtimme eller mera före övriga kördrängar för att ha utfodringen färdig, när hästarna komma till stallet. I de allra flesta fall skulle sålunda en anordning som den föreslagna ej leda till någon utökning av nu gällande arbetstid, medan den å andra sidan skulle medföra ordnade och rediga arbetstidsförhållanden, som väl anslöte sig till sedvänja och allmänt önskemål.

Under hänvisning till vad här anförts om reglering av arbetstiden för olika arbetare vill föreningen som sin mening framhålla, att en utredning synes påkallad rörande möjligheterna att omlägga lantarbetstidslagens arbetstidsbestämmelser på sådant sätt att driften ej hindras mera än nödigt är. Enligt föreningens mening borde därvid övervägas om bestämmelserna ej kunde utformas så,

- 1) att den särskilda tidsbestämmelsen för djurskötare göres tillämplig på arbetare, som *huvudsakligen* användes till djurskötsel;
- 2) att arbetstiden för djurskötare får beräknas per *sexveckorsperiod*;
- 3) att särskild arbetstid fastställs för annan »blandad» arbetare än stalldräng;
- 4) samt att arbete med utfodring, vattning, rykt och utgödsling samt annan skötsel av dragare undantages från lagens tillämpning, så snart arbetet utföres av annan arbetare än den, som huvudsakligen sysselsättes med djurskötsel.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får föreningen på det livligaste tillstyrka motionärernas förslag om att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t begära en allsidig utredning av frågan om lantarbetstidslagens revidering.

Stockholm den 1 mars 1938.

Svenska Lantarbetsgivareföreningen:

A. H. CARELL.

Bilaga C.

**Svenska
lantarbetareförbundet.**

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom remisskrivelse av den 1 februari 1938 har Svenska Lantarbetareförbundet beretts tillfälle avgiva yttrande över av herrar Domö, Bagge m. fl. väckt motion om utredning rörande revidering av lantarbetstidslagen.

Svenska Lantarbetareförbundet får med anledning av detta anföra följande:

Utan att biträda de synpunkter som av motionärerna avgivits i motiveringen till yrkandet om revidering av lantarbetstidslagen, finner Svenska Lantarbetareförbundet, alldenstund lagens giltighet endast gäller intill den 31 oktober 1939 och en förnyad riksdagsbehandling därigenom är nödvändig, ingenting vara att i princip erinra mot begärd utredning.

Stockholm den 28 februari 1938.

Svenska Lantarbetareförbundet:

H. SANDER.
